

Həcr və bülügün nişanələri

Həcr[1] və bülügün nişanələri

Sual 1886: Atanın bir qızı və bülüğa çatmış səfəh bir oğlu var və onlar atanın himayəsindədirler. Ata dünyasının dəyişdikdən sonra bacı öz səfəh qardaşına başçı ünvanında qardaşının əmlakından istifadə edə bilərmi?

Cavab: Bacı və qardaş öz səfəh qardaşlarına başçı ola bilməzlər. Əgər onların ata tərəfdən olan babası yoxdursa, yaxud ata səfəh oğluna başçılıq etməyi kimsəyə vəsiyyət etməyibdirsə, səfəh oğula və onun əmlakına başçılıq etmək şəri-hakimin öhdəsindədir.

Sual 1887: Oğlan və qızların bülüğ yaşı üçün şəmsi təqvim meyar götürülür, yoxsa qəməri təqvim?

Cavab: Qəməri təqvim meyar götürülür.

Sual 1888: Bir şəxsin şəri vəzifə yaşına çatıbmadığını müəyyən etmək üçün qəməri təqvim (ay təvvimi) əsasında onun doğum tarixini – il və ayı - necə əldə etmək olar?

Cavab: Əgər onun doğum tarixi şəmsi təqvim (günəş təqvimi) əsasında məlum olarsa, qəməri təqvim ilə şəmsi təqvim arasındaki fərqi hesablayaraq bunu müəyyən etmək olar.

Sual 1889: Əgər oğlan uşağı on beş yaşından qabaq möhətlim olarsa (yuxuda ondan məni xaric olarsa), onun bülüğə çatlığına hökm verilirmi?

Cavab: Möhtəlim olması səbəbilə onun bülüğə çatlığına hökm verilir. Çünkü möhtəlim olmaq şəriət baxımından bülügün nişanələrindəndir.

Sual 1890: Əgər on faiz ehtimal versək ki, (şəri vəzifə yaşından qeyri) bülügün digər iki əlaməti daha tez zahir olubdur, hökm nədir?

Cavab: Bu iki əlamətin daha tez zahir olduğunu sadəcə ehtimal vermək, uşağın bülüğə çatlığına hökm vermək üçün kifayət etmir.

Sual 1891: Cinsi əlaqədə olmaq bülügün əlamətlərindən hesab olunurmu və bu işi görməklə şəri vəzifələr insana vacib olurmu? Əgər bir şəxs məsələni bilməzsə və illər keçərsə, cənabət qüslü etmək ona vacib olurmu? Əgər namaz və oruc kimi təharətin şərt olduğu ibadətləri cənabət qüslünü etmədən yerinə yetiribdirsə, bu ibadətlər pozulubdurmu və onların qəzasını yerinə yetirmək vacibdirmi?

Cavab: Məni xaric olmadan sadəcə cinsi əlaqədə olmaq bülügün əlamətlərindən deyildir. Amma bu iş cənabətə səbəb olur və bülüğ yaşına çatıldıqda cənabət qüslü etməsi vacibdir. Bülügün əlamətlərindən biri insanda zahir olmayanadək, şəriət baxımından onun bülüğə çatlığına hökm verilmir və şəri vəzifələri yerinə yetirmək onun öhdəsinə düşmür. Əgər bir şəxs uşaqlıqda cinsi əlaqədə olmaq səbəbilə cənabətli olarsa və bülüğ yaşına çatıldıqdan sonra cənabət qüslü etmədən namaz qılıb oruc tutarsa, namazlarını yenidən qılması vacibdir. Amma cənabətli olduğunu bilməyibdirsə, orucların qəzasını tutmaq vacib deyildir.

Sual 1892: Bizim müəssisənin bir qrup qız və oğlan şagirdləri doğum tarixlərinə əsasən bülüğ yaşına çatıbdırlar. Onlarda yaddaşsızlıq və yaddaş zəifliyi müşahidə edildiyinə görə, dərrakə və yaddaşlarının yoxlanılması üçün tibbi müayinə aparıldı.

Müayinənin nəticəsinə görə onlar öz yaşıları ilə müqayisədə bir il və ya daha çox əqli geriliyə dülçər idilər. Amma onların bəzilərini dəli hesab etmək olmaz, çünki ictimai və dini məsələləri dərk edə biləcək bir səviyyədədirlər. Bu müəssisənin diaqnozu həkimlərin diaqnozu kimi əsas götürülmüş və həmin şagirdlər üçün meydardır.

Cavab: Şəri vəzifələrin insana vacib olması meyarı, onun şəri baxımdan bülüga çatması və ürfdə ağıllı hesab olunmasıdır. Amma dərrakənin dərəcələri əsas götürülmür və bu baxımdan təsiri yoxdur.

Sual 1893: Bəzi şəriət hökmərində müməyyiz uşaq barəsində belə qeyd olunur: “Yaxşını pisdən ayırd edə bilən uşaq”. “Yaxşı” və “pis” dedikdə, nə nəzərdə tutulur? Müməyyizlik yaşı hansı yaşdır?

Cavab: “Yaxşı” və “pis” dedikdə, ürfün “yaxşı” və “pis” hesab etdiyi işlər nəzərdə tutulur. Bu xüsusda, uşaqın yaşadığı mühitin şəraiti və yaşadığı yerin adət-ənənələri nəzərə alınmalıdır. Müməyyizlik yaşı isə, insanların dərrakə və istedadının fərqliliyinə görə müxtəlifdir.

Sual 1894: Doqquz yaşı tamam olmamışdan qabaq qız uşağının heyzin əlamətlərinə malik olan qan görməsi bülüğun əlamətlərindəndirmi?

Cavab: Bu qan qızın şəri bülüga çatması əlaməti sayılmır və heyz hökmündə deyildir, baxmayaraq ki, heyzin əlamətlərinə malikdir.

Sual 1895: Müəyyən səbəbə görə məhkəmənin qərarı ilə şəxsi əmlakından istifadə etməsinə qadağa qoyulan bir şəxs əgər dünyasını dəyişməmişdən qabaq öz əmlakından müəyyən bir hissəni qardaşı oğlunun xidmətlərini mükafatlandırmaq ünvanında ona verərsə və qardaşı oğlu da həmin mali əmisi vəfat etdikdən sonra onun kəfən-dəfn və başqa işlərinə sərf edərsə, məhkəmə həmin mali ondan tələb edə bilərmi?

Cavab: Əgər bu şəxsin öz qardaşı oğluna verdiyi malın istifadəsinə qadağa qoyulubdursa, yaxud bu mal başqasının əmlakıdırsa, şəriət baxımdan bu mali ona verməyə haqqı yoxdur və qardaşı oğlu da bu maldan istifadə edə bilməz. Məhkəmə bu mali onun qardaşı oğlundan tələb edə bilər. Əks təqdirdə, kimsənin bu mali ondan almağa haqqı yoxdur.

[1] Həcr – şəxsi əmlakdan istifadəyə qadağa qoyulması.